

BERNHARD REITSMA

Geen God dan de Here

Met Jezus' ogen naar moslims kijken

Bijbelstudies

KokBoekencentrum, Utrecht

ISBN 978 90 239 5469 9 (boek)
ISBN 978 90 239 5581 8 (e-book)
NUR 707

Ontwerp omslag: Mulder van Meurs
Lay-out en dtp: Gewoon Geertje

© 2018 KokBoekencentrum Uitgevers, Utrecht
www.kokboekencentrum.nl
Alle rechten voorbehouden

Inleiding

Bijbelstudies over de islam. Kan dat eigenlijk wel? De islam komt niet in de Bijbel voor, maar dateert uit de zevende eeuw. De profeet Mohammed overleed al in 632. Hoe breng je de Bijbel daarmee in verband? Dat is wel wat we in deze serie bijbelstudies gaan doen. Zijn er patronen en principes in de Bijbel, die ons vandaag kunnen helpen een visie te ontwikkelen op een christelijke houding ten opzichte van de islam?

De islam roept bij christenen vaak zorg en onzekerheid op. Wat staat ons met de islam in Nederland te wachten? We horen over aanslagen en oorlogen, we kennen misschien de verhalen van vervolgte christenen en hebben het beeld van een religie die vrouwen en minderheden onderdrukt. Er leven tal van vragen over de islam. Ik merk niet zo vaak dat die vragen mensen stimuleren om samen de Bijbel te gaan bestuderen en zich af te vragen: wat zou God nu van moslims vinden? Wat zou Hij van mij vragen? Hoe moet ik de islam precies duiden in het licht van Gods bedoelingen? Het lijkt soms alsof christenen dat al weten. Het kan heel negatief zijn: de islam is 'demonisch'. Het kan ook heel positief zijn: de islam is een andere manier van geloven in dezelfde God. Er worden weleens bijbelteksten bij aangehaald, enigszins willekeurig, maar die teksten worden nauwelijks gelezen in hun context. Er wordt ook nauwelijks gevraagd hoe je dat vandaag, in een totaal andere tijd, moet toepassen. Als het gaat over de islam is het daarom belangrijk zorgvuldig te luisteren naar de Bijbel.

Ik heb een aantal teksten gekozen, die ons kunnen helpen zien hoe God het leven bedoeld heeft en hoe de islam daar al dan niet bij aansluit. Dat is natuurlijk mijn keuze en daarom subjectief. Daarom zou ik iedereen willen aansporen ook andere teksten te zoeken en te bestuderen. Het gaat er ten diepste om, dat we het hart van God leren kennen en zo zicht krijgen op onze

multireligieuze wereld vandaag. We moeten onze gedachten en ideeën telkens weer toetsen aan de woorden van God zelf. De teksten die ik gekozen heb, kunnen ons als christenen in ieder geval uitdagen om te ontdekken waar God ons vandaag toe roept. Die roeping gaat wel in het bijzonder over de islam, maar heeft ook breder betekenis voor de christelijke gemeente in de Nederlandse samenleving. Het gaat uiteindelijk om wie God zelf is, hoe de omstandigheden ook zijn.

De islam

We zullen ons goed moeten realiseren dat de islam een grote verscheidenheid kent. Dé islam bestaat eigenlijk niet. Er zijn heel veel soorten islam, er zijn bovendien heel veel verschillende soorten moslims. Zij beroepen zich allen op dezelfde bronnen, namelijk de Koran en het voorbeeld van de profeet Mohammed. Hoe zij dat doen, bepaalt wat voor soort islam zij vertegenwoordigen. Soms wordt wel gezegd: moslims zijn vriendelijk, maar daarachter gaat toch één islam schuil en die is heel negatief. Soms wordt precies het tegenovergestelde benadrukt. Wanneer we objectief naar 'de islam' kijken, moeten we erkennen dat deze religie zich manifesteert in vele vormen. De klassieke islam kent heel duidelijke regels van interpretatie en van omgang met de traditie. Dat lijkt op hoe het ook in het klassieke orthodoxe jodendom toegaat. Zelfs voor het veranderen van de regels zijn er vaste regels. De stromingen die zich daaraan niet houden, vallen buiten de klassieke islam. Dat verklaart voor een deel de grote diversiteit. Veel stromingen buiten deze klassieke islam houden zich niet aan deze regels en hebben hun eigen interpretatie. Het is niet aan mij als christen om te zeggen welke vorm van islam de echte is; ik moet er wel rekening mee houden dat ik dus allerlei soorten moslims en allerlei vormen van islam ontmoet. Dat heeft ook betekenis voor een bijbels geïnspireerde visie op de islam. Het kan niet gaan om één model voor alle situaties. De bijbelstudies kunnen ook geen helderheid geven over welke vorm van islam de echte is. Het gaat om principes, die we in allerlei verschillende situaties moeten toe-

passen. Ze kunnen ons helpen een bijbels-verantwoorde houding aan te nemen naar moslims en naar allerlei verschillende stromingen van de islam.

Dat heeft ook impact op onszelf. Want nadenken over de islam maakt duidelijk dat christenen zelf ook heel verschillend denken. Er zijn christenen die de islam zien als geïnspireerd door de satan. Mohammed is daarbij een valse profeet die zijn ingevingen niet van God kreeg of van de engel Gabriël, maar van Gods tegenstander. Er zijn ook christenen die de islam zien als een andere vorm van dezelfde religieuze werkelijkheid. Moslims proberen op hun manier God te dienen en christenen op een andere, maar God gaat beide religies te boven. Christenen en moslims zijn samen met de joden abrahamitische gelovigen; ze delen Abraham als stamvader.

Onze visie op de islam heeft natuurlijk ook consequenties voor hoe we met moslims willen omgaan. Als de islam een instrument van de boze is, zal het vooral nodig zijn de islam te bestrijden. Als het ten diepste niet wezenlijk uitmaakt wat je gelooft, dan is het voldoende voor moslims en christenen om samen op te trekken om God en elkaar beter te leren kennen.

Laten we daarom samen eerlijk luisteren naar de Schriften. De Bijbel getuigt dat God zich ten diepste en ten volle heeft uitgesproken in Jezus Christus (Heb. 1:1-4). 'De God, die heeft gezegd: "Uit de duisternis zal licht schijnen", heeft in ons hart het licht doen schijnen om ons te verlichten met de kennis van zijn luister, die afstraalt van het gezicht van Jezus Christus' (2 Kor. 4:6). Het is de uitdaging hoe wij dat licht zelf zo laten schijnen, dat moslims in ons Jezus gaan zien. Zonder Hem kunnen wij niet leven (Joh. 15:5).

1. En zie, het was zeer goed

Gods plan en de islam

Lees: Genesis 2:1-3

Ontwerp

Stel, je ziet voor het eerst een voetbalwedstrijd en het lijkt je leuk om mee te doen. Dat kan alleen als je weet wat het doel van het spel is. Wat moet je bereiken, hoe verzamel je punten en wanneer heb je gewonnen? Bij voetbal moet de bal in het net belanden, bij tennis niet. Het gaat mis als je dat omdraait. Draait het überhaupt om winnen? Er zijn genoeg spelen met een ander doel. Een spel leer je door je te verdiepen in de principes en de spelregels, je kunt er vaardig in worden als je het ook daadwerkelijk gaat spelen en gaat oefenen. Niets is irritanter dan iemand die wel mee wil spelen, maar geen idee heeft waar het om gaat. Dat verziekt het hele spel en vergalt elk plezier.

Hetzelfde geldt voor het leven. Als je wilt weten hoe deze wereld goed kan functioneren, wat er van je wordt verwacht, dan moet je weten waarom alles er is en hoe het is bedoeld. Je moet terug naar het ontwerp. Wat stond de Schepper voor ogen? Dat is – zou je kunnen zeggen – precies wat religies als christendom en islam proberen te doen. Ze proberen te begrijpen waarom de wereld er is en wat het doel van het leven is. Dat doen ze allereerst op basis van specifieke bronnen die het ontwerp beschrijven. Daaruit leiden ze vervolgens spelregels af en creëren ze allerlei vormen en rituelen om de ontwerper recht te doen en te eren.

Als we dus op zoek zijn naar een bijbels geïnspireerde visie op de islam en op hoe christenen zich tot moslims moeten verhouden, dan is niet vreemd om deze serie bijbelstudies over christendom en islam in te zetten bij het begin: Genesis. De eerste twee

hoofdstukken van de Bijbel beschrijven hoe God de wereld heeft gemaakt. Ze geven een schets van het ontwerp, waaruit we iets kunnen afleiden van zijn bedoelingen met de schepping en met ons. Natuurlijk staat in het vervolg van de Bijbel nog veel meer dat ons daarbij helpt, maar hier zien we een grondpatroon. Het gaat in Genesis 1 en 2 allereerst om een 'duiding' van het leven. Het is geen wetenschappelijke verhandeling over de vraag hoe het leven is ontstaan of hoe het technisch allemaal functioneert. Het is evenmin een journalistiek verslag over het ontstaan van de wereld. Er was niemand bij. Deze hoofdstukken willen allereerst duidelijk maken waarom alles er is en hoe God het heeft bedoeld. In het licht van het ontwerp kunnen we dan ook zien waar de islam past en hoe het christendom zich daartoe verhoudt.

Genesis 1 en 2

Genesis 1 beschrijft hoe God de hele schepping stap voor stap heeft gevormd tot een prachtig geheel. De eerste zes dagen komt er elke dag iets bij. Er wordt scheiding gemaakt tussen licht en duister, tussen water op aarde en water boven de aarde, tussen land en water. Vervolgens worden planten en bomen, vissen en vogels geschapen en tot slot de landdieren. Als laatste komt dan de mens op het toneel, geschapen naar het beeld van God (Gen. 1:26-28). Als alles af is, volgt er nog één dag. God heiligt deze dag en zet deze apart. Het is de dag waarop God rust van alles wat Hij gemaakt heeft (Gen. 2:1-3). Het verhaal is ons overbekend.

Maar bij nadere beschouwing bevat het een aantal verrassende wendingen. De mens wordt bijvoorbeeld geschapen op de zesde dag. Dat betekent dat de allereerste levensdag van Adam een rustdag is. Verrassend. Waarom krijg je een rustdag als je nog maar net 'op het toneel' bent verschenen? Waarom zou de mens niet eerst de handen uit de mouwen steken en dan pas gaan uitrusten na gedane arbeid?

Niet minder verrassend is dat God rust nadat Hij alles geschapen heeft. Waarom moet Hij, de almachtige Schepper

van alle dingen, rusten? Als alles uit God is, dan is God toch nog niet uitgeput? De Bijbel zegt dat wie op de HERE hoopt nieuwe kracht krijgt, niet moe wordt of uitgeput raakt (Jes. 40:31). Zou de HERE zelf dan wel moe worden? Hij slaapt niet en Hij sluimert nooit (Ps. 121:4). Waarom rust Hij hier dan wel?

Deze verrassende wendingen zijn wel heel cruciaal voor 'het ontwerp'. Alles loopt uit op de rustdag. Daarin zien we iets van het ontwerp van de schepping.

God rust

Er wordt vaak van uitgegaan dat God de wereld in zes dagen schiep en op de zevende dag rustte. God doet even een dag niets. Dat is precies wat wij vandaag lastig vinden aan de rustdag. Als alles stilstaat, wordt er niets geproduceerd en verdienen we ook niets. Dat is storend in een economie die 24/7 doordraait. Toch ligt het in Genesis net even anders. Er gebeurt namelijk wel iets op de zevende dag. Er staat namelijk, dat God de schepping op de *zevende* dag voltooit (Gen. 2:2). Niet de zesde, maar de zevende dag is de laatste scheppingsdag. Daarop loopt alles uit. Zonder die dag is de schepping dus niet af. Dat klinkt vreemd. Want op de zevende dag wordt er niets meer 'gemaakt'. Aan het einde van de zesde dag is alles er al. Wat gebeurt er dan nog? Hoe maakt God de schepping af?

Je zou kunnen zeggen dat God de schepping afmaakt door te rusten. Voltoeien en rusten zijn als het ware twee kanten van dezelfde zaak. Als je rust, ben je gestopt met werken en is het af. Maar rusten betekent dan wat anders, dan wat wij er normaal gesproken onder verstaan. Uitrusten heeft voor ons vaak te maken met bijkomen van een intensieve klus: uitslapen en niets doen om weer energie te krijgen. In Genesis heeft het een andere klank. Want als God stopt met werken, is dat iets anders dan het einde van een werkdag, waarna je naar huis gaat, een douche neemt en bijkomt door te ontspannen of te sporten.

Als we bij het beeld van het spel blijven, zou je kunnen zeggen dat de rustdag niet het einde van de wedstrijd is, maar juist het begin. Voordat je het wereldkampioenschap voetbal kunt

gaan spelen, heb je velden nodig, doelen, ballen, diverse stadions en nog tal van andere faciliteiten. Pas als dat allemaal gereed is, kan het toernooi beginnen. Al die dingen worden niet gemaakt als doel in zichzelf, om mensen aan het werk te houden. Technisch is het af voor het toernooi. Maar al het werk is bedoeld om wedstrijden te kunnen spelen. Als er nooit gevoetbald wordt is het zinloos geweest. Daarom is het scheppen van een wereldkampioenschap pas echt voltooid, als het toernooi gespeeld wordt. Dat was het doel van alle inspanningen.

Als God rust, dan is dat als de opening van het voetbaltoernooi. Het heeft te maken met het bereiken van het beoogde doel. Dat is in de schepping bereikt op de rustdag. De eerste zes scheppingsdagen waren de voorbereiding voor wat er volgt. Als de schepping op de zesde dag 'af' is, gaat het spel beginnen. God heeft niet alles geschapen omdat Hij in de eeuwigheid iets om handen moest hebben, maar omdat Hij een doel voor ogen had. Het ging Hem om een bijzondere relatie met zijn schepselen. De wereld is geschapen om God eer te geven. De mens is gemaakt om met God in een speciale band van liefde te leven. Alles is uit Hem ontstaan en voor Hem bestemd (1 Kor. 8:6). God wilde samen met de mens voor zijn tuin zorgen en die beheren. Dat gaat op de zevende dag beginnen. God voltooit zijn schepping dus niet door op de zevende dag nieuwe schepselen te maken. Hij neemt de schepping in gebruik. 'Rusten' is de officiële opening van het toernooi. Het is de start van het huwelijk tussen God en mens, als zij samen in zijn wereld gaan wonen. Het feest begint, hier is alles voor bedoeld. Niet de mens is de kroon op de schepping, maar de rustdag.

Oneindig

Dat is niet beperkt tot één dag. De zevende dag heeft geen einde. Elke dag tot nu toe eindigde met: het is avond geweest, het is ochtend geweest, een nieuwe dag. Behalve bij deze laatste dag. Dat komt, omdat dit nu precies is waar het hele leven voor bedoeld is geweest. Dat God en mens elke dag samen zouden leven in een prachtige schepping (Gen. 2:4). De zevende dag is

dus een scharnier. De schepping wordt afgemaakt en tegelijk begint de geschiedenis van Gods liefde. In de rest van de Bijbel lezen we hoe het verderging en wat ervan geworden is.

De mens rust

Het ligt meer voor de hand dat de mens rust dan dat God rust. Maar ook nu betekent 'rusten' iets anders dan 'op krachten komen'. Rusten betekent dat je als mens, net als de rest van de schepping, de bestemming bereikt die God voor je in gedachten heeft. Het is tot je doel komen. De mens is geschapen voor God, om in een bijzondere relatie te leven met de Schepper. Op de zesde dag wordt daarvoor alles in gereedheid gebracht, op de zevende dag wordt dat als het ware in werking gezet. Als de mens rust treedt hij in relatie met God en met de schepping. Als speler van Gods team betreedt hij het speelveld.

Dat is concreet wat het betekent om naar het 'beeld van God' geschapen te zijn (Gen. 1:26-27). Dat betekent niet dat de mens letterlijk op God lijkt. 'Beelden' waren in het Oude Oosten niet bedoeld om het origineel exact voor te stellen, zoals een kopie of een foto dat doet. Ze hadden veel meer een representatieve functie. Toen Israël in de woestijn een beeld van God maakte in de vorm van een kalf, zal men niet gedacht hebben dat God eruitzag als een rund. Het gouden kalf was bedoeld om God als het ware present te stellen bij het volk. Zo hadden ze ook enige grip op de God die zelf ver weg was (Ex. 32:4). Om dezelfde reden plaatsten de Romeinse keizers in het begin van de jaartelling overal beelden van zichzelf. Zo waren ze toch aanwezig in de verste uithoeken van het rijk, ook als ze zelf ver weg in Rome zaten, en konden ze daar indirect macht en invloed uitoefenen. Zo is de mens als 'beeld van God' de plaatsvervanger van de Schepper. Als onderkoning mag Hij God vertegenwoordigen in de wereld. De opdracht die God de mens dan ook geeft, is de aarde te bevolken en heerschappij te voeren over alles wat er is (Gen. 1:26).

De mens staat in een heel bijzondere relatie tot God. Geen ander schepsel heeft die positie. God heeft de mens voor zichzelf gemaakt. Op de zevende dag rusten God en mens in de tuin.